

dintre lexicografia slavo-rusă și lexicografia slavo-română din secolul al XVII-lea¹.

Asupra lexiconului slavo-român din codicele Sturdza vom stăruia mai mult, pentru a încerca să clarificăm unele probleme privind izvoarele, vechimea și localizarea manuscrisului, identificarea autorului și importanța acestui lexicon în raport cu celelalte lucrări lexicografice din aceeași epocă.

În urma unei analize amănunțite, B. P. Hasdeu consideră că acest lexicon reprezintă « cel mai prețios dicționar manuscris român », în raport cu alte cinci lexicoane slavo-române, două din secolul al XVII-lea și alte trei din secolul al XVIII-lea, pe care le cunoștea la acea dată². Hasdeu mai preciza apoi că manuscrisul « merită a fi studiat cu de-amăruntul... și chiar de a fi publicat întreg », dar că o atare propunere — se justifica Hasdeu — « nu intră în cadrul lucrării de față »³.

Ioan Bogdan și Gr. Crețu au insistat, de asemenea, asupra importanței acestui lexicon, însă fără a rezolva problemele menționate. Primul s-a văzut silit să-și rezerve părerea sa « definitivă » numai după un « studiu complet » asupra lexiconului⁴, iar celălalt, declarând că din punctul de vedere « al bogăției și originalității e, poate, cel mai însemnat »⁵, adaugă în cele din urmă: « Despre acest codice și limba lui sperăm că vom publica altă dată un studiu special »⁶.

Din păcate, nici Hasdeu, nici Bogdan, nici Crețu sau altcineva în urma lor n-au revenit, spre a clarifica problemele complicate în legătură cu izvoarele, vechimea, localizarea și identificarea autorului acestui manuscris⁷.

Reluând aceste probleme, am urmărit atent particularitățile de grafie, de fonetică, de morfologie și de stil în mai multe manuscrise românești de la

¹ Acest adevăr a fost confirmat prin cele constatate ulterior de Gr. Crețu în studiul său amănunțit asupra manuscrisului lui Mardarie, arătând că acest lexicon este « o prescurtare » după Berinda, limitată la 4575 de articole, față de aproximativ 7250 de articole aflate în lexiconul lui Berinda (Gr. Crețu, *op. cit.*, p. 13—20).

² *Cuvente den bătrîni*, vol. I (1878), p. 261.

³ *Ibidem*, p. 262.

⁴ *Art. citat*, p. 203.

⁵ *Op. cit.*, p. 33.

⁶ *Ibidem*, p. 37.

⁷ După cum se știe, B. P. Hasdeu înclină să creadă că lexiconul din codicele Sturdza ar fi fost folosit de Berinda (*op. cit.*, p. 263—264), iar Gr. Crețu consideră că lexiconul nostru ar putea fi întocmit după « niște cărți slavo-sîrbești », sau că ar fi o « prelucrare » după un original necunoscut, de pe care am avea totuși o « copie » în *Lexiconul lui Mihai* (*op. cit.*, p. 36—37).

Tot atât de neclară apare situația privind vechimea manuscrisului. B. P. Hasdeu presupune « aproximativ lungul interval dintre anii 1600—1630 » (*op. cit.*, p. 265), iar Ioan Bogdan (*art. cit.*, p. 203) și, mergînd după el, E. Kalužniacki (« Archiv », XVI, p. 48) îl consideră din anul 1740, eroarea lor provenind din faptul că pe noua copertă, introdusă în locul celei vechi, ce se pierduse între timp, figurează acest an. Este meritul lui Gr. Crețu de a fi stabilit (*op. cit.*, p. 32—33) perioada aproximativă a întocmirii manuscrisului: anii 1660—1670.

În legătură cu localizarea manuscrisului, B. P. Hasdeu a susținut pe bună dreptate originea munteană a autorului, bazat pe observațiile sale lingvistice. Sint, într-adevăr, grăitoare în această privință cuvinte ca: *barză*, *circiumă*, *porumb* (cu derivatele feminine *porumbiță*, *porumbăie*), *puț*, *rânichi*, *varză*. Întîlnim, de asemenea, fonetisme specific muntenesti, cum e diftongul *ii* din pluralul unor cuvinte: *ciini*, *miini*, *piini* (cu singularele refăcute prin analogie: *ciine*, *piine*) sau apariția sporadică a prepoziției *pă* (alături de *pe*) și altele.

În sfîrșit, singura încercare de a identifica autorul aparține lui Gr. Crețu. Pornind de la calitatea de « dascăl », pe care și-o atribuia autorul însuși: « și cum îmi zic, dascăle » (f. 217 v din manuscris), Gr. Crețu a emis ipoteza care, după cum vom vedea, nu s-a dovedit întemeiată, că « autorul a fost dascăl de slavonie de la școala din București, care școală în a doua jumătate a secolului al XVII-lea era la Biserica Sf. Gheorghe Vechi » (*op. cit.*, p. 32—33).